

Legislativa

Formou zvláštní ochrany dřevin je ochrana památných stromů. Toto označení představuje tzv. legislativní zkratku pro zvláště chráněné dřeviny. Výčet orgánů kompetentních k vyhlášení památných stromů a jejich ochranu upravuje zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, § 46 Památné stromy a jejich ochranná pásma.

- ✦ Mimořádně významné stromy, skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za památné stromy.
- ✦ Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji; jejich ošetřování je prováděno se souhlasem orgánu, který ochranu vyhlásil.
- ✦ Je-li třeba památné stromy zabezpečit před škodlivými vlivy z okolí, vymezí pro ně orgán ochrany přírody, který je vyhlásil, ochranné pásmo, ve kterém lze stanovené činnosti a zásahy provádět jen s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody. Pokud tak neučiní, má každý strom základní ochranné pásmo ve tvaru kruhu o poloměru desetinásobku průměru kmene měřeného ve výši 130 cm nad zemí. V tomto pásmu není dovolena žádná pro památný strom škodlivá činnost, například výstavba, terénní úpravy, odvodňování, chemizace.
- ✦ Zrušit ochranu památného stromu může orgán ochrany přírody jen z důvodu, pro který lze udělit výjimku dle § 56.
- ✦ Podnět k tomu, aby určitý strom byl prohlášen za památný strom, může podat orgánu ochrany přírody každý občan. Památné stromy jsou podle zákona č. 114/1992 Sb. evidovány v Ústředním seznamu ochrany přírody uloženém v centrálním pracovišti Agentury ochrany přírody a krajiny v Praze (AOPK ČR).
- ✦ K označení památných stromů se užívá malého státního znaku České republiky, v zeleném poli.

Zajímavé odkazy

Registr památných stromů – <http://drusop.nature.cz>
Agentura ochrany přírody a krajiny
– www.ochranaprirody.cz, www.dotace.nature.cz
Další info – www.pamatnestromy.cz, www.stredoceska-priroda.cz

Dotazy

tel.: +420 602 336 014
e-mail: nsev-ekoporadna@volny.cz
www.nsev-kladno.cz

Středočeské památné stromy

Mezi nejstarší stromy (tzv. kmetského věku) ve Středočeském kraji patří např. **Svatováclavský dub letní** (*Quercus robur*) **ve Stochově**, jehož stáří je odhadováno mezi 700–900 lety. Podle pověsti byl tento strom zasazen na počátku 10. století kněžnou Ludmilou na památku narození jejího vnuka Václava, později prohlášeného za patrona českých zemí. Proto zde byla umístěna socha sv. Václava.

Skutečnou královnou mezi stromy je **Boseňská lípa malolistá** (*Tilia cordata*), stojící na valečovském podhradí. Její stáří je kolem 300 let, výška úctyhodných 36 metrů, obvod kmene 800 cm (měřeno ve 130 cm nad zemí) a zdravotní stav 3, tj. středně dobrý (stupnice 1–5 od nejlepšího k nejhoršímu). Upoutává bizarním tvarem své koruny a mohutným vykotlaným kmenem. Stojí na odlehlejšího místě za statkem, v obci Boseň u Mnichova Hradiště.

K památným stromům s největším obvodem kmene patří ještě **dub letní** (*Quercus robur*) **v Ujkovicích** na Mladoboleslavsku, který dosahuje obvodu 800 cm, výšky 20 m a zdravotního stavu 3,5.

Unikátními rozměry zaujímá také např. **topol černý** (*Populus nigra*) **v Konárovicích** na Kolínsku s obvodem kmene 800 cm, výškou 36,5 m a zdravotním stavem 3,5.

Zdroje: Kolařík, J. + kol.: Pěče o dřeviny rostoucí mimo les – I., Vlašim 2003

Ploskovská kaštanika je rozsáhlé chráněné stromořadí čtyř stovek jírovců a lip v katastru obce Lhota na jihozápadě okresu Kladno, o celkové délce 2,7 km. Jedná se o nejvýznamnější uskupení památných stromů na území Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko, založené kolem roku 1850.

Seskupení tří památných stromů můžete vidět na náměstí Jana Opletala u kapličky Sv. Mikuláše **v Kladně-Rozdělově**. **Lípy malolisté** (*Tilia cordata*) o výšce 18 m a obvodu 315, 195 a 190 cm se zde tyčí již 193 let.

Lidická hrušeň (*Pyrus sp.*) je jediným stromem, který i přes ztrátu hlavního vrcholu přežil nacistické vyhlazení Lidic. Při svém věku okolo 70 let patří mezi nejmladší památné stromy, kterým byla vyhlášena v roce 2007 a řadí se tak mezi stromy dorostence.

Foto: Markéta Řeháčková, Lenka Tábořská

Dub letní, Kouřimské poleš.

Památné stromy

3. část

Naučné středisko ekologické výchovy Kladno-Čabárna o.p.s.

Středočeský kraj

Financováno Středočeským krajem
v rámci naplňování Koncepce
ochrany přírody a krajiny
Středočeského kraje

Památné stromy

*Alž od pradávna mají stromy
pro člověka zvláštní význam.*

*Létesoují v sobě obrovskou sílu,
život, energii, přinášejí nám svědectví
a odkaz leckdy mnoha předchozích
generací. Často bývají spjaty
s významnými událostmi. Zaslouží
si naši pozornost, protože nám
vedle užitek poskytují i útechu,
odpočinek a inspiraci.*

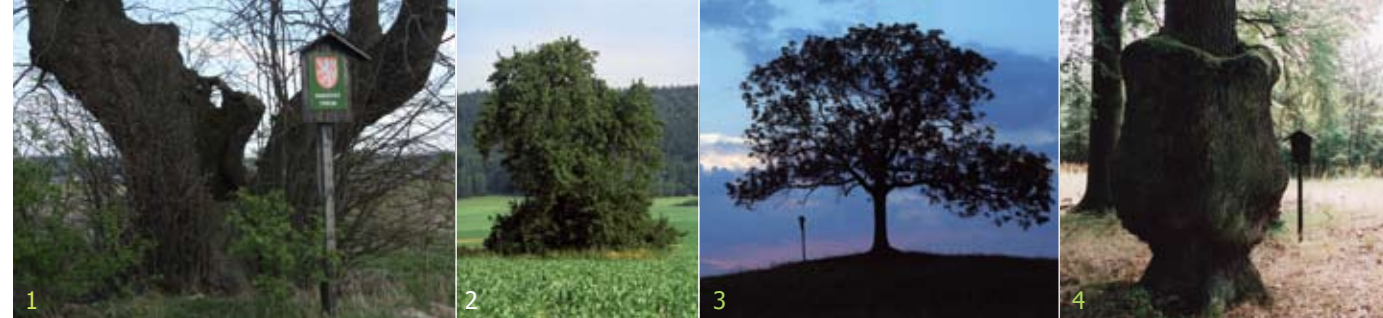
Buk lesní, Požáry

Někdy narazíte na místo, kde roste strom nebo skupina stromů, které se svými tvary vymykají všem přírodním zákonům. Jejich větve se nerozhodly, kam mají růst – směřují na jednu stranu, na druhou, chvíli rostou zpět ke kmeni a pak udělají uzel. Jako kdyby celé stromy do sebe nasákly příběh, který se vztahuje k tomuto místu. Jakoby ho chtěly převyprávět svým tvarem podobným statickému baletu, ustrnulého do jediné figury...

Za památné stromy, jejich skupiny nebo stromořadí, je možno prohlásit dřeviny vynikající svým vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, zvláště cenné introdukované (nepůvodní) dřeviny, ale také dřeviny historicky cenné. Připomínají historické události nebo jsou s nimi spojeny různé pověsti, báje či významné osobnosti, se kterými se obvykle pojí i jejich název. Přínos těchto stromů je výchovný i etický. Pomáhají vytvářet povědomí národní souměřitelnosti a vlastenectví, napomáhají třibení smyslu pro krásu, vztahu k přírodě a krajinně okolo nás.

V rodovém zastoupení dřevin evidovaných v Ústředním seznamu ochrany přírody AOPK ČR převládá lípa (46 %), dub (24,5 %), buk a javor (5 %). Platan a jasan jsou popsáni do 3 %, jilm, tis, smrk a hrušeň mezi 1–2 %, dále pak jinan, jedle, jablň, jeřáb, vrba, ořešák a ostatní druhy již jen do 1 % z celkového počtu.

v Dub letní, Leontýn na Křivoklátsku

Vzhledem k mimořádné geografické poloze Středočeského kraje, jeho rozloze a bohaté historii, je i počet památných stromů nejvyšší ze všech krajů. Ke dni 2. 4. 2007 dle údajů Ústředního seznamu ochrany přírody bylo v kraji evidováno 3 977 památných stromů.

Péče, kterou vykonává vlastník, příp. správce památného stromu, počíná již uvážlivým posouzením zdravotního stavu a možností další ochrany. Finanční prostředky na údržbu a ochranu lze získat prostřednictvím Fondu ochrany životního prostředí Středočeského kraje (KÚSK), v rámci Programu péče o krajinu (AOPK ČR) a Operačního programu ŽP (SFŽP). Cílem dendrologické péče, která musí být prováděna odborně a plánovaně, je zachování co nejpůsobivějšího vzhledu, zlepšení zdravotního stavu a zajištění bezpečnosti stromu. Ošetřování stromů kmetského věku prošlo vývojem metod i názorů. Od stromové chirurgie k moderním arboristickým postupům. Přístup k nejstarším a nejcennějším stromům musí být přísně individuální, uvážlivý, neuspěchaný a velmi šetrný. Přes ohledy na bezpečnost je nutno omezit radikální a rozsáhlé zásahy, které stejně nebývají ku prospěchu stromu. Proto všechny úkony patří do rukou zkušeného arboristy. U kategorií mladších se metody péče neliší od jiných stromů podobného věku a velikosti.

Prozíravým přístupem k ochraně stromů, coby krajinných dominant, je vyhlásit za památné stromy i určitý počet jedinců relativně mladšího věku (cca 100–200 let), kterým tak bude dána možnost stát se němými svědky naší současnosti a podílet se na utváření charakteru a rázu místní krajiny pro budoucí pokolení (viz obr. 3).

1 Lípa malolistá, Vítov u Slaného 2 Hrušeň obecná, Broumy
3 Jasan ztepilý, Hracholusky 4 Dub letní–Buben, Karlova Ves
> Buk lesní, mezi Loděnicí a Třticí

Genetické bohatství

Památné stromy nejsou muzeálními exponáty v přírodě, ale jsou jejich živou součástí, biotopem, poskytující útočiště celé škále vzájemně se ovlivňujících organismů na různých úrovních biologické pyramidy, od hub a lišejníků přes bezobratlé živočichy až po hnízda ptáků, drobných savců a netopýrů v dutinách či ve větvích. V seznamech AOPK ČR se nacházejí i hrušně, jabloně a ořešáky, které jsou genetickým bohatstvím, pozůstatkem původních populací domácích dřevin. Jejich genofond, prověřený nesčetnými generacemi, představuje živoucí banky dědičných informací pro všemožné budoucí využití.

